

Regeringsuppdrag

Rapport

Metoder för omprövande analyser

Underlag för regeringens omprövning
av utgifter och verksamheter

EKONOMISTYRNINGSVERKET

STATSKONTORET

Datum: 2025-11-12
Dnr ESV: 2025-00656
Dnr Statskontoret 2025/70-5
Publikationsnummer ESV: 2025:28
Publikationsnummer Statskontoret: 2025:14
Copyright: ESV och Statskontoret

Förord

Statskontoret och Ekonomistyrningsverket har fått i uppdrag av regeringen att ta fram och redovisa metoder för analyser som kan ligga till grund för regeringens omprövning av befintliga utgifter och verksamheter.

Uppdraget har genomförts av en projektgrupp bestående av Charlotta Eriksson (projektledare), Susanne Johansson och Andreas Pistol från Statskontoret samt Emma Cars (projektledare), Kenneth Eliasson, Martin Nilsson Öst, Ulf Waltré och Caroline Zakrisson (projektledare) från Ekonomistyrningsverket.

Statskontoret och Ekonomistyrningsverket överlämnar härmed rapporten *Metoder för omprövande analyser – underlag för regeringens omprövning av utgifter och verksamheter*. Uppdraget är därmed avslutat.

Stockholm 2025-11-12

Clas Olsson

Generaldirektör
Ekonomistyrningsverket

Emma Cars

Utredare

Annelie Roswall Ljunggren

Generaldirektör
Statskontoret

Charlotta Eriksson

Utredare

Innehåll

Sammanfattning	5
1 Underlag för regeringens omprövning	6
1.1 Statskontoret ska förse regeringen med underlag för omprövning	6
1.2 Omprövning syftar till att ifrågasätta en rådande ordning	6
1.3 Omprövande analyser kan avse alla delar av statsförvaltningen	7
1.4 Resultatet av analysen är underlag för regeringens omprövning	7
1.5 En omprövande analys kompletterar myndighetsanalyser och övriga utredningar	8
1.6 Det finns inte ett enskilt sätt att arbeta med omprövning	9
1.7 Regeringen kan ge Statskontoret i uppdrag att genomföra en omprövande analys ..	10
2 Statskontorets metoder för omprövande analyser	11
2.1 Vad vi menar med metoder	11
2.2 Övergripande moment i en omprövande analys	11
Moment 1. Precisera problemet eller hypotesen för analysen	12
Moment 2. Definiera frågor som ska besvaras i analysen	12
Moment 3. Analysera frågorna med hjälp av olika metoder	12
Moment 4. Analysera alternativ och konsekvenserna av dessa	12
Moment 5. Ta fram ett underlag för regeringens omprövning	12
2.3 Översikt över metoder för att genomföra omprövande analyser	13
2.4 Metoder för omprövande analyser	15
2.4.1 Resultat- och effektivitetsanalys	15
2.4.2 Finansieringsanalys	16
2.4.3 Systemanalys	17
2.4.4 Process- och flödesanalys	18
2.4.5 Åtagandeanalys	19
2.4.6 Nollbasanalys	20
2.4.7 Innehållsanalys	20
2.4.8 Intervjuer	21
2.5 Analys av alternativ och konsekvenser	21
3 Bättre data kan stärka förutsättningarna för omprövande analyser	24
3.1 Data och information för omprövande analys behöver utvecklas	24
3.2 Behov av mer och bättre data och information om statsförvaltningens kostnader	24
3.3 Behov av strukturerad tillgång till textdata	25
3.4 Behov av ytterligare information om anslagen	26
4 Framgångsfaktorer för omprövande analyser	27
4.1 Etablera ett systematiskt arbetssätt för att initiera omprövande analyser	27
4.2 Efterfrågan är viktig för att analyserna ska komma till användning	27
4.3 Arbetet behöver följas upp så att det kan justeras efterhand	28
Referenser	29
Bilaga 1. Uppdraget	30
Bilaga 2. Så har vi arbetat	33
Bilaga 3. Exempel på omprövande analyser	34

Sammanfattning

Statskontoret och Ekonomistyrningsverket (ESV) har på uppdrag av regeringen tagit fram metoder för analyser som kan ligga till grund för regeringens omprövning av befintliga utgifter och verksamheter.

Nuvarande Statskontoret och ESV ser omprövning som ett angreppssätt som innebär att ifrågasätta och ta fram alternativ till en rådande ordning. Statskontorets omprövande analyser syftar till att ge regeringen underlag för att pröva om det går att skapa budgetutrymme för att göra fler eller andra saker. Underlagen ska också kunna användas till att förbättra styrning, organisering och ansvarsfördelning av verksamheter.

De omprövande analyserna kommer att komplettera andra analyser och utredningar från Statskontoret. Till skillnad från de s.k. myndighetsanalyserna ifrågasätter Statskontoret i en omprövande analys ramarna för en verksamhet eller utgift. Som regel kommer Statskontoret att ta fram konsekvensutredda alternativ och förslag för regeringens bedömning av om staten bör finansiera en viss verksamhet, hur statens kostnader kan minska samt hur styrning, organisering och ansvarsfördelning kan ändras för att nå ökad effektivitet.

I den här rapporten har vi valt att lyfta metoder som nuvarande Statskontoret och ESV bedömer kan komma till användning i flertalet omprövande analyser. Det handlar t.ex. om resultat- och effektivitetsanalys, finansieringsanalys, nollbasanalys och åtagandeanalys. Vilka metoder Statskontoret kommer att använda i analysarbetet kommer att variera beroende på vad som ska analyseras, frågeställningen för analysen och tillgången till data.

Tillgång till relevant och strukturerad data och information om statsförvaltningen är central för Statskontorets kommande arbete. Nuvarande Statskontoret och ESV anser att det finns behov av viss ny och bättre data om statsförvaltningen för att förbättra förutsättningarna för att initiera och genomföra omprövande analyser.

Att ta fram underlag för regeringens omprövning innebär nya arbetssätt som Statskontoret behöver utveckla över tid. En framgångsfaktor för att underlagen ska komma till användning är att det finns en efterfrågan på underlagen och mottagarkapacitet för att hantera dem. Det är därför viktigt att Statskontoret har en nära dialog med Regeringskansliet inför genomförandet av analyserna.

1 Underlag för regeringens omprövning

I det här kapitlet beskriver vi vår tolkning av omprövning och vad de underlag för regeringens omprövning som Statskontoret ska ta fram syftar till. Vi förklarar även hur vi använder vissa begrepp i rapporten. ”Vi” används som avsändare för nuvarande Statskontoret och Ekonomistyrningsverket (ESV), exempelvis för att redogöra för myndigheternas gemensamma bedömningar inom ramen för detta uppdrag. När vi bara skriver Statskontoret avses den sammanslagna myndigheten som startar sin verksamhet den 1 januari 2026.

1.1 Statskontoret ska förse regeringen med underlag för omprövning

Statskontoret ska enligt myndighetens instruktion förse regeringen med underlag för omprövning av utgifter och för omprövning och effektivisering av verksamheter.¹

Regeringen har gett nuvarande Statskontoret och ESV i uppdrag att ta fram och redovisa metoder för analyser som kan ligga till grund för regeringens omprövning av befintliga utgifter och verksamheter. Analyserna ska även kunna vara underlag för regeringens omprioritering och omfördelning av resurser samt för förbättrad organisering och styrning av statlig och statligt finansierad verksamhet. De ska också kunna leda till förslag på förändringar av författningar.

Metoderna för analyser ska möjliggöra konkreta finansiella förslag och en bedömning av förslagets konsekvenser. Analyser av utgifter ska kunna leda fram till förslag som regeringen kan använda i den årliga budgetprocessen.

I redovisningen ska Statskontoret och ESV också belysa vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att den sammanslagna myndigheten regelbundet och utifrån instruktionsenliga uppgifter ska kunna ta initiativ till och genomföra analyser.

Uppdraget finns återgivet i sin helhet i bilaga 1. Hur vi har gått tillväga för att genomföra uppdraget redovisas i bilaga 2.

1.2 Omprövning syftar till att ifrågasätta en rådande ordning

Vi ser omprövning som ett angreppssätt som innebär att man ifrågasätter och tar fram alternativ till en rådande ordning.²

¹ 2 § förordningen (2025:681) med instruktion för Statskontoret.

² Statskontoret (2021), *Perspektiv på omprövning*.

I ett underlag för regeringens omprövning analyserar Statskontoret om

- staten ska finansiera och genomföra en viss verksamhet
- kostnaderna för en viss verksamhet kan minska
- styrningen, ansvarsfördelningen eller organiseringen av en viss verksamhet kan bli mer effektiv.

Analysen av en utgift eller verksamhet syftar till att skapa budgetutrymme för att göra fler eller andra saker. En analys kan också syfta till att förbättra styrningen, organiseringen och ansvarsfördelningen av verksamheter.

I den här rapporten använder vi begreppet omprövande analys för att beskriva Statskontorets uppgift och arbete med att förse regeringen med underlag för att ompröva verksamheter eller utgifter.

1.3 Omprövande analyser kan avse alla delar av statsförvaltningen

En omprövande analys kan göras på olika analysnivåer. Det kan handla om resursfördelning, styrning och genomförande av hela eller delar av en enskild myndighets verksamhet. Men det går också att analysera en verksamhet som flera myndigheter ansvarar för, eller ett större system som t.ex. rättskedjan eller livsmedelskedjan, som kan omfatta flera förvaltningsnivåer, dvs. stat, region och kommun.

Samtliga typer av utgifter på statsbudgeten kan omfattas av en omprövande analys, dvs. både verksamhetskostnader och transfereringar. Även om fokus är på omprövning av verksamheter på statsbudgetens utgiftssida kan även avgiftsintäkter samt skatter när de används som styrmedel, omfattas av en omprövande analys.

Hur lång tid det tar att genomföra en omprövande analys påverkas av omfattningen på det som ska analyseras, komplexiteten i de frågor och den verksamhet som analyseras, samt tillgången på data och information.

Vad det är som analyseras behöver definieras och avgränsas i varje enskilt fall. Men vi använder i denna rapport begreppet verksamhet för att benämna det som analyseras i en omprövande analys.

1.4 Resultatet av analysen är underlag för regeringens omprövning

En omprövande analys resulterar i ett underlag för regeringens omprövning av en verksamhet eller utgift. Innehållet i det underlag som Statskontoret tar fram kommer delvis att variera utifrån hur uppdraget är formulerat, vilken verksamhet eller utgift

som analyseras och andra förutsättningar i det enskilda fallet. Som regel kommer Statskontoret lämna alternativ eller förslag för regeringens bedömning av:

- om staten bör finansiera verksamheten
- hur statens kostnader för verksamheten kan minska
- hur styrning, organisering eller ansvarsfördelning kan ändras för att nå ökad effektivitet.

Vi kommer också att beskriva

- konsekvenserna av alternativ och förslag, inklusive ekonomiska konsekvenser på statens budget presenterade i en treårig budgettabell (se avsnitt 2.5)
- vilka åtgärder som, på övergripande nivå, krävs för att alternativ eller förslag ska kunna genomföras i praktiken, exempelvis behov av regeringsbeslut eller författningsförslag.

1.5 En omprövande analys kompletterar myndighetsanalyser och övriga utredningar

Statskontoret kommer att genomföra flera olika typer av utredningar och analyser med olika inslag av uppföljning, utvärdering, effektivisering och omprövning. Gränserna mellan analyserna är inte skarpa och en utredning kan innehålla flera olika typer av analyser.

Figur 1 visar de övergripande skillnaderna mellan olika analyser och den fråga de typiskt sett svarar på.

Figur 1. Övergripande begreppstrappa för olika typer av analyser

Det som skiljer en omprövande analys från övriga analyser är att Statskontoret i en omprövande analys ifrågasätter ramarna för en verksamhet eller utgift, dvs. styrningen, fördelningen av uppgifter, organiseringen och finansieringen. En

omprövande analys ifrågasätter också om staten ska finansiera och bedriva verksamheten.

Vid en myndighetsanalys analyserar Statskontoret istället hur en myndighet eller verksamhet kan effektiviseras inom ramarna för verksamheten. Då ställs bl.a. frågor om hur myndigheten fungerar och fullgör sitt uppdrag, med utgångspunkt i myndighetens huvudsakliga uppgifter och tilldelade resurser samt vilka utmaningar som finns för myndigheten.

En omprövande analys kan därför komplettera en myndighetsanalys eller en annan av Statskontorets utredningar. När Statskontoret i en myndighetsanalys exempelvis har visat på att en verksamhet inte når tillfredsställande resultat och identifierat behov av effektiviseringar, kan det vara ingångsvärden för en omprövande analys. En omprövande analys kan på så sätt vara ett naturligt nästa steg efter en uppföljning och utvärdering av effektiviteten i en verksamhet.

1.6 Det finns inte ett enskilt sätt att arbeta med omprövning

Det finns inte internationellt sett något enskilt arbetssätt eller någon enskild metod för att ompröva verksamheter eller utgifter, utan metoderna och tillvägagångssätten behöver anpassas utifrån området som ska analyseras, syftet med analysen och andra specifika förutsättningar. Det framgår av den internationella utblick vi gjort inom ramen för detta uppdrag³, men också av ESV:s rapport om utgiftsoversyner.⁴

Olika länder organiserar och styr arbetet på olika sätt, ofta är omprövning en institutionaliserad del av budgetprocessen och arbetet leds av respektive lands finansdepartement.⁵ I internationella sammanhang används ofta begreppet *spending review*, utgiftsoversyn på svenska. I ESV:s tidigare rapport beskrevs hur ett ramverk för utgiftsoversyner skulle kunna implementeras i Sverige. Ramverket inkluderade bl.a. en organisationsstruktur med en intern styrgrupp med beredningsansvar i Regeringskansliet och ett eller flera sekretariat utanför Regeringskansliet.

I denna rapport beskriver vi utifrån uppdraget hur Statskontoret avser att genomföra omprövande analyser för att ta fram underlag till regeringen. Hur Regeringskansliet bör arbeta för att ta fram uppdrag om omprövande analyser, samt ta emot resultatet av dessa, har inte varit en del av detta uppdrag.

³ Intervju med företrädare för danska finansdepartementet 2025-08-19, intervju med företrädare för nederländska finansdepartementet 2025-06-05.

⁴ ESV 2023:3, *Utgiftsoversyner – anpassar det offentliga åtagandet till nya behov och prioriteringar*.

⁵ Intervju med företrädare för danska finansdepartementet 2025-08-19, intervju med företrädare för nederländska finansdepartementet 2025-06-05, ESV 2023: 3, OECD (2022), *OECD Journal on Budgeting Volume 2022 Issue 1*, OECD Best Practices for Spending Reviews.

1.7 Regeringen kan ge Statskontoret i uppdrag att genomföra en omprövande analys

Ett syfte med denna rapport är att förenkla för regeringen att ge Statskontoret i uppdrag att göra omprövande analyser. Rapporten kan fungera som ett underlag för att skapa samsyn om vad en omprövande analys innebär och vad en analys kan resultera i. En sådan samsyn kan bl.a. underlätta uppdragsdialogen.

När regeringen ger Statskontoret i uppdrag att göra en omprövande analys bedömer vi, utifrån tidigare erfarenheter, att förutsättningarna för att genomföra analysen blir bäst om regeringen och Regeringskansliet definierar problemet/hypotesen som är utgångspunkten för uppdraget, dvs. *vad* det är som ska omprövas. Statskontoret i sin tur bör sedan kunna välja *hur* den omprövande analysen ska genomföras, dvs. vilka metoder som ska användas.

2 Statskontorets metoder för omprövande analyser

I detta kapitel beskriver vi hur Statskontoret kommer att gå till väga, och metoder vi kommer att använda, för att genomföra omprövande analyser. Vi ger också exempel på situationer när det kan vara aktuellt för regeringen att ge ett uppdrag om en omprövande analys till Statskontoret.

2.1 Vad vi menar med metoder

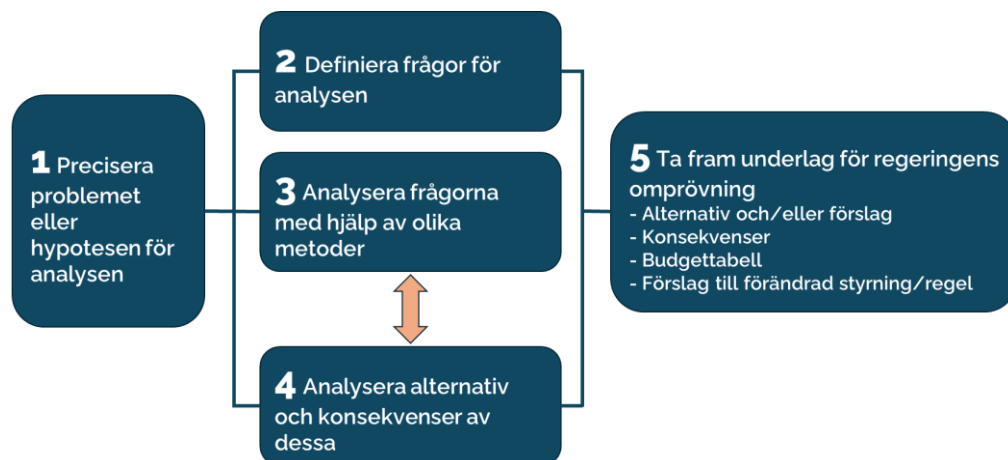
Av uppdraget framgår att vi ska ta fram metoder för analyser som Statskontoret kan använda i utredningar och utvärderingar. I denna rapport använder vi begreppet metoder när vi vill visa på hur Statskontoret kommer att gå tillväga för att genomföra en omprövande analys. Metoderna kan avse både tillämpning av etablerade metoder och myndighetsinterna arbetssätt.

2.2 Övergripande moment i en omprövande analys

Arbetet med en omprövande analys består av följande övergripande moment 1) precisera problemet eller hypotesen för analysen, 2) definiera frågor som ska besvaras i analysen 3) analysera frågorna med hjälp av olika metoder 4) analysera alternativ och konsekvenserna av alternativen, samt 5) ta fram ett underlag för regeringens omprövning.

I praktiken kommer arbetet inte genomföras stegvis från moment 1 till 5 utan vara en iterativ process där Statskontoret justerar analysfrågorna efterhand och fortlöpande analyserar alternativ och konsekvenser.

Figur 2. Övergripande moment för omprövande analyser

Moment 1. Precisera problemet eller hypotesen för analysen

En omprövande analys tar sin utgångspunkt i ett problem eller en hypotes som ska prövas. Det kan t.ex. handla om att regeringen har identifierat att en viss verksamhet inte fungerar tillfredsställande eller att kostnaderna för verksamheten är för höga. Ett annat exempel kan vara att en verksamhet inte varit föremål för en analys eller utvärdering på länge.

Hur preciserad problembeskrivningen är kommer att variera. I vissa fall kan uppdragsbeskrivningen till Statskontoret innefatta ett väl definierat problem eller en tydlig hypotes. I andra fall kan Statskontoret behöva inleda analysen med att verifiera problemet. Sådana analyser kommer att ta längre tid i anspråk.

Moment 2. Definiera frågor som ska besvaras i analysen

I arbetet med en omprövande analys behöver Statskontoret precisera analysfrågor för att kunna pröva ramarna för den aktuella verksamheten. Frågorna behöver anpassas till den specifika analysen – så att Statskontoret kan svara på om staten bör finansiera verksamheten, om kostnaderna kan minska samt om styrningen och organiseringen av verksamheten bör ändras. Genom att formulera specifika analysfrågor avgränsas och definieras problemet/hypotesen.

Moment 3. Analysera frågorna med hjälp av olika metoder

I nästa moment tar Statskontoret ställning till vilka metoder som ska användas samt vilka data som behövs för att myndigheten ska kunna besvara analysfrågorna och identifiera alternativa åtgärder eller förslag. Frågeställningarna och förutsättningarna för den enskilda omprövande analysen styr valet av metoder och data. Det kan t.ex. handla om vilken typ av verksamhet som ska analyseras, vilka data som finns tillgängliga och hur omfattande uppdraget är.

Moment 4. Analysera alternativ och konsekvenserna av dessa

Utifrån analysen i moment 3, och ofta parallellt med den, analyserar och prövar Statskontoret olika alternativ till den rådande ordningen. Det kan vara alternativ för hur verksamheten kan bedrivas med minskade medel eller hur styrningen och organiseringen av verksamheten kan ändras. Statskontoret beskriver också konsekvenserna av de olika alternativen, bl.a. ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser.

Moment 5. Ta fram ett underlag för regeringens omprövning

I det sista momentet sammanställer Statskontoret resultaten av analysen i ett underlag för regeringens omprövning. Av underlaget framgår vilka alternativ som Statskontoret har analyserat, liksom eventuella förslag och konsekvenser. Det kan exempelvis handla om förslag för att minska statens kostnader eller ändra styrningen.

Men ett möjligt resultat av en omprövande analys kan också vara att Statskontoret föreslår att verksamheten ska fortsätta som den är.

I underlaget beskriver även Statskontoret på en övergripande nivå vilka åtgärder som krävs för att förslagen/alternativen ska kunna genomföras. Det kan exempelvis finnas behov av olika regeringsbeslut eller författningsförslag.

2.3 Översikt över metoder för att genomföra omprövande analyser

Vi bedömer att det inte finns några specifika metoder som Statskontoret alltid kommer att använda vid en omprövande analys. Statskontoret kommer i stället att behöva använda och kombinera flera olika metoder i analysen.

Vi har valt att lyfta fram exempel på metoder som vi bedömer kan komma till användning i många omprövande analyser. Flera av de metoder som Statskontoret och ESV använder i dagsläget, t.ex. inom ramen för myndighetsanalyser eller andra utredningar där effektivitet analyseras, kan även vara lämpliga för en omprövande analys. Det gäller bl.a. innehållsanalys av text och intervjuer, resultat- och effektivitetsanalys eller finansieringsanalys.

Vi anser också att det finns metoder som vi kan komma att använda i större utsträckning än idag, och som kan vara särskilt lämpliga just för att ta fram underlag för omprövning. Det gäller exempelvis nollbasanalys och åtagandeanalys. Dessa metoder kan vara en hjälp för att mer genomgripande pröva olika verksamheter.

Tabell 1 nedan visar exempel på metoder för att genomföra omprövande analyser. Tabellen är strukturerad utifrån vilket problem eller hypotes som är utgångspunkt för omprövningen. Av tabellen framgår också exempel på analysfrågor och data/information som behövs för att genomföra den omprövande analysen samt exempel på vad analysen kan ge för resultat. Exemplet är förenklade. I praktiken kommer Statskontoret ofta att behöva formulera ytterligare analysfrågor, samt använda fler metoder och annan data och information än vad som framgår i tabellen.

Hur metoderna kan användas i en omprövande analys beskrivs i avsnitt 2.4.1–2.4.8. I bilaga 3 visar vi några exempel på hur metoderna kan användas och kombineras.

Tabell 1. Exempel på problem, analysfrågor, metoder, data/information och resultat vid omprövande analyser

Problem/ hypotes	Frågor för analys	Metoder	Data/information	Resultat
Svårigheter att påvisa resultat	Uppnår verksamheten avsedda resultat?	Resultat- och effektivitetsanalys, Effektivvärdering	Utfallsdata om verksamhet och ekonomi från bl.a. årsredovisning och statsbudgetsystemet, statistik från SCB	Minskade medel
Höga kostnader och svaga resultat	Görs rätt saker?	Resultat- och effektivitetsanalys, Nollbasanalys	Utfallsdata om verksamhet och ekonomi	Avveckling av verksamhet
Höga kostnader men goda resultat	Kan kostnads-effektiviteten öka?	Nollbasanalys, Process- och flödesanalys	Årsredovisning, utfallsdata om verksamhet och ekonomi, nyckeltal, intervjuer	Minskade medel
Otydliga uppgifter	Är det en kärnuppgift? Har uppdraget glidit över tid?	Åtagandeanalys, Systemanalys, Innehållsanalys	Förordning med instruktion till myndigheter, regleringsbrev	Ändrad förordning med instruktion till myndighet och minskade medel.
Överlappande uppgifter	Gör flera myndigheter samma sak?	Systemanalys, Process- och flödesanalys	Regleringsbrev, förordning med instruktion till myndigheter	Renodling av flera myndigheters uppgifter.
Luckor i ansvar	Faller något mellan stolarna?	Systemanalys, Intervjuer	Regleringsbrev, förordning med instruktion till myndighet	Ändrad ansvarsfördelning mellan myndigheter
Tidsföråldrade uppgifter	Är uppdraget fortfarande relevant?	Resultat- och effektivitetsanalys, Åtagandeanalys	Motiv till verksamheten i förordning/lag/uppdrag	Avveckla verksamhet
För detaljerad eller osammanhängande finansiell styrning	Ger styrningen förutsättning för en effektiv verksamhet?	Finansieringsanalys	Regleringsbrev, budgetering/prognos i budgetproposition och från myndighet	Ändrad finansiering, t.ex. ändrad anslagsstruktur
Otydligt ansvar mellan stat/kommun/region/privat sektor	Vad är statens ansvar?	Åtagandeanalys, Resultat- och effektivitetsanalys	Lagar, regeringsbeslut, utfallsdata om verksamhet och ekonomi	Avveckla verksamhet, minska medel
Styrmedel fungerar inte	Har åtgärden effekt?	Resultat- och effektivitetsanalys, Effektivvärdering	Statistik från SCB, information om processer och genomförande	Ändrad styrning, minskade medel
För låg samhällsnytta	Är insatsen värd pengarna?	Effektivvärdering	Statistik från SCB, utfallsdata om ekonomi	Avveckla verksamhet, vidare analys
Organisering som inte stödjer verksamheten	Är det rätt ledningsform?	Innehållsanalys	Propositioner, lagar och förordningar	Ändrad organisation

2.4 Metoder för omprövande analyser

I detta avsnitt presenterar vi metoderna som redovisas i tabell 1. Det är exempel på metoder vi bedömer att Statskontoret kommer att använda i myndighetens omprövande analyser. Det finns olika sätt att definiera eller tolka innebörden av en specifik metod exempelvis beroende på i vilket sammanhang som metoden används. Ibland används också olika metodbegrepp för att beskriva liknande arbetssätt. Nedan beskriver vi vår tolkning och tillämpning av respektive metod utifrån hur vi ser att den kan vara användbara i en omprövande analys.

2.4.1 Resultat- och effektivitetsanalys

I en omprövande analys kommer Statskontoret ofta att behöva ta ställning till vad som är centrala resultat för den verksamhet myndigheten analyserar. Det går att göra med en resultat- och effektivitetsanalys. I en sådan analyserar Statskontoret resultaten med hjälp av bl.a. indikatorer och resultatmått. Resultaten ställs i relation till kostnaderna för verksamheten i syfte att bedöma om produktiviteten kan öka genom att antingen förbättra resultaten eller genom att minska kostnaderna. Det är möjligt att göra genom att analysera exempelvis prestationer, styckkostnader, resultatindikatorer och effekter över tid. Exempel på prestationer är beslut, utbetalningar, rapporter och tillsyn.

Ibland är det inte lämpligt eller möjligt att analysera en verksamhet utifrån produktivitet, t.ex. när det är svårt att avgränsa prestationer eller att kvantifiera dem. I sådana fall går det ändå att resonera om kostnadsutvecklingen är rimlig i förhållande till verksamheten och hur kvaliteten har utvecklats. När det är relevant kan utvecklingen också jämföras med andra liknande verksamheter.

I den omprövande analysen ställer Statskontoret frågor om vad som skulle hända om förutsättningarna för verksamheten ändrades exempelvis genom en annan styrning, och om de ändrade förutsättningarna i sådana fall skulle leda till bättre resultat. Statskontorets analys kommer alltså inte att begränsas till att endast bedöma resultat och effektivitet i förhållande till de uppgifter eller mål som för närvarande styr verksamheten.

En resultat- och effektivitetsanalys kan också bidra till att undersöka om verksamheten bedrivs med en högre ambitionsnivå än vad regeringen avsett, och om ambitionsnivån i sådana fall kan sänkas i syfte att minska kostnaderna. Analysen kan ligga till grund för att identifiera orsaker till ineffektivitet. Det kan exempelvis vara att styrningen gör det svårt att bedöma ambitionsnivån för verksamheten eller vilka uppgifter som ska genomföras. Metoden kan då användas för att ta fram alternativ till den befintliga styrningen och belysa konsekvenserna av alternativen.

Verksamhetslogik är ett sätt att beskriva samband och interaktioner i en verksamhet samt de antaganden (logiken) som ligger till grund för verksamheten.⁶

Statskontoret kan också i vissa analyser genomföra en effektutvärdering, förutsatt att det är möjligt med hjälp av den data som finns tillgänglig. Effektutvärdering handlar bl.a. om att skatta och bedöma effekter av exempelvis en insats och att försöka beskriva de kausala sambanden mellan insatsen och effekterna.⁷ I Statskontorets omprövande analyser kan en effektutvärdering handla om att bedöma effekterna av en förvaltningspolitisk reform och nyttan i förhållande till målen för området. Sådana effektutvärderingar kan utgå från olika kvalitativa och kvantitativa utfallsdata.

Behov av data och information för resultat- och effektivitetsanalys

För resultat- och effektivitetsanalyser behöver Statskontoret information om resultat och kostnader, exempelvis från myndigheternas årsredovisningar och statsbudgetsystemet. Det kan exempelvis vara tidsserier över handläggningstider och kostnader eller olika styckkostnader. För att kunna göra jämförelser behövs motsvarande information från andra verksamheter.

2.4.2 Finansieringsanalys

En omprövande analys kan också ta utgångspunkt i finansieringen av en verksamhet. Det kan t.ex. handla om att analysera anslagsstrukturen och bedöma om finansieringen ger förutsättningar för en effektiv verksamhet.⁸ I bedömningen utgår Statskontoret från generella principer om finansiering, som att myndigheters förvaltningskostnader som regel ska finansieras från förvaltningsanslag medan andra utgifter ska finansieras från sakanslag.⁹ Principerna utgår både från att myndigheternas verksamhetskostnader ska vara transparenta gentemot riksdagen, och att myndigheten ska ha möjlighet att prioritera inom förvaltningsanslagets ram.

Exempel på en problemformulering för en finansieringsanalys kan vara att regeringens finansiella styrning är detaljerad och komplex. En hypotes som Statskontoret då kan pröva kan vara om den komplexa styrningen försämrar möjligheterna för en myndighet att bedriva verksamheten effektivt. Exempel på en sådan styrning kan vara att användningen av anslagen är reglerad med omfattande

⁶ Ekonomistyrningsverket, *Verksamhetslogik*, <https://forum.esv.se/styrning/resultatstyrning/resultatredovisning/verksamhetslogik/>. Uppdaterad 23 februari 2023. Hämtad 24 oktober 2025.

⁷ Se bl.a. Vedung, Evert (2009), *Utvärdering i politik och förvaltning*, Rossi, Peter H., Lipsey Mark W. och Henry, Gary T. (2019). *Evaluation: A Systematic Approach*.

⁸ 6 § Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd (ESVFA 2022:3) om anslag och inkomstittlar; Bet. 2000/01:FiU27, Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2001 (prop. 2000/01:100); Bet 2022/23:FiU25, Statlig förvaltning och statistikfrågor.

⁹ Bet. 2000/01:FiU27, Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2001 (prop. 2000/01:100); 6 § Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd (ESVFA 2022:3) om anslag och inkomstittlar.

villkor, att anslagen är indelade i flera olika anslagsposter eller att flera olika finansieringsformer används eller kombineras på ett sätt som skapar otydlighet.

För vissa myndigheter kan problemet handla om att de får tillfälliga medel för många och återkommande regeringsuppdrag, vilket i praktiken påverkar stora delar av verksamheten. Statskontoret kan i ett sådant fall pröva om finansieringen kan renodlas och förenklas för att möjliggöra en mer effektiv verksamhet. Möjliga alternativ skulle kunna vara att verksamhetskostnader som finansieras från sakanslag flyttas till förvaltningsanslag eller att verksamhet som finansieras med inomstatliga bidrag istället finansieras med anslag för att minska myndigheternas administration.

En finansieringsanalys kan också omfatta verksamhet som inte finansieras från statsbudgeten, exempelvis avgiftsfinansierad verksamhet. I en sådan prövas om styrningen bör ändras, t.ex. om myndigheten inte bör disponera avgiftsintäkterna.

Behov av data och information för finansieringsanalys

För att göra en finansieringsanalys behöver Statskontoret information från regleringsbrev och andra regeringsbeslut om finansieringen av verksamheten. Det behövs även information om ekonomiska utfall från statsbudgetssystemet om hur anslagen används, kostnader och avgifter. Därutöver behövs information om budgeterade nivåer per anslag framåt i tiden från budgetpropositionen och myndigheternas prognoser över enskilda verksamheter. För att göra en finansieringsanalys behöver Statskontoret även få information från verksamheten för att skapa sig en bild av vilka konsekvenser och effekter som nuvarande finansieringsmodell har på verksamheten.

2.4.3 Systemanalys

Systemanalys handlar om att förstå hur delarna i komplexa samhällsstrukturer fungerar tillsammans som en helhet, dvs. som ett system.¹⁰ Ett system består av verksamheter som omfattar minst två myndigheter och som har en gemensam funktion eller ett gemensamt syfte som avgränsar systemet mot omvärlden.¹¹ Exempel på sådana system är rättskedjan, hälso- och sjukvården, bostads- och familjestöd eller livsmedelskedjan. Ett system kan bestå av flera olika verksamheter med både offentliga och privata aktörer och omfatta flera förvaltningsnivåer, exempelvis stat, region och kommun.¹²

¹⁰ Läs mer om systemanalys och systemsynsätt på ESV Forum, *Introduktion till systemtänkande* <https://forum.esv.se/verksamhetsutveckling/systemsynsattet/introduktion-till-systemtankande/>. Uppdaterad 15 oktober 2024. Hämtad 24 oktober 2025. Information finns även i SOU 2013:40, *Att tänka nytt för att göra nytta – om perspektivskiften i offentlig verksamhet*.

¹¹ Statskontoret 2014:28, *Att effektivisera system*, s. 11.

¹² Statskontoret 2014:28, s. 9.

I en systemanalys är det av vikt att identifiera sambanden mellan olika delar i systemet och hur de påverkar varandra. Metoden kan vara till hjälp när det är svårt att härleda vissa problem till en enskild aktör och det som uppfattas som lösningar i en del av systemet kan skapa problem i andra. System är ofta föränderliga och i en systemanalys analyseras även hur dynamiken kan förändras över tid.

I en analys kartlägger Statskontoret aktörer och deras roller, intressenter, processer, informationsflöden, styrmedel samt kostnader för att förstå hur dessa hänger samman. Statskontoret kan då identifiera strukturella orsaker till ineffektivitet och luckor eller överlapp i ansvar. En systemanalys kan ligga till grund för att ta fram alternativ till hur systemet kan organiseras eller styras annorlunda för att fungera bättre och/eller med minskade kostnader. Genom att visualisera systemet går det att förstå och pröva hur systemet kan fungera bättre.

Behov av data och information för systemanalys

För att bedöma om ett system är effektivt behöver Statskontoret identifiera och bestämma vilken information som är väsentlig att analysera. Det kan handla om olika resultatinformation och utfallsdata från systemets olika delar för att få en bild av hur det samlade systemet fungerar. Statskontoret kan också behöva information om hur myndigheternas olika verksamhetsprocesser fungerar, exempelvis vad avser kvalitet och kostnader. Det kan vara svårt att få en samlad bild av ett system, exempelvis på grund av att olika myndigheter har olika sätt att definiera och mäta sina prestationer.

I en systemanalys behövs också information om regeringens styrning av systemet, exempelvis genom lagar, förordningar och regeringsbeslut.

2.4.4 Process- och flödesanalys

Med process- och flödesanalys kan Statskontoret analysera hur ett enskilt ärende eller en individ rör sig inom en myndighets interna processer eller över myndighetsgränserna i ett större system. Det kan exempelvis handla om att analysera hur processen för ett ärende inom mottagningssystemet för nyanlända fungerar. Ett annat exempel kan vara att analysera hur ett ärende förflyttas mellan myndigheter i rättskedjan: Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Sveriges Domstolar och Kriminalvården. Metoden kan även utgå från individen och dennes kontakter med myndigheter.¹³

Genom en process- och flödesanalys kan Statskontoret identifiera exempelvis flaskhalsar och onödig administration, analysera handläggningstider och resursutnyttjande, förstå var i processen kostnader uppstår och bedöma om

¹³ Quist, J., Fransson, M. (2014), *Tjänstelogik för offentlig förvaltning – en bok för förnyelsebyråkrater*.

ansvarsfördelningen är ändamålsenlig. Statskontoret kan också identifiera om det finns regelverk som behöver ses över.

Behov av data och information för process- och flödesanalys

I process- och flödesanalyser behöver Statskontoret tillgång till olika utfallsdata, resultatinformation och information om hur processer fungerar. Det kräver information och data från enskilda myndigheter exempelvis om hur mycket tid som myndigheterna lägger på olika uppgifter eller arbetsmoment, och jämförelsedata om årsarbetskrafter i staten inom olika områden.

2.4.5 Åtagandeanalys

I en åtagandeanalys analyserar Statskontoret om staten alls ska finansiera och genomföra en viss verksamhet¹⁴ En sådan analys tar sin utgångspunkt i några centrala förvaltningspolitiska principer, exempelvis genom att undersöka om verksamheten bör renodlas och om verksamheter som inte är kärnverksamhet kan avvecklas eller överföras till en annan organisationsform.

Enligt dessa principer ska statlig verksamhet också möta behov och efterfrågan hos medborgare och företag. Det kan därför vara aktuellt att undersöka om behovet och efterfrågan finns kvar, liksom om de motiv som angavs när verksamheten inrättades fortfarande är giltiga. En utgångspunkt kan vara att analysera de propositioner eller beslut av riksdag och regering som ligger till grund för inrättandet av verksamheten. En fråga att ställa sig är om motiven vid inrättandet har förändrats, så att det inte längre finns någon grund för det statliga åtagandet. En annan fråga är om andra förhållanden har förändrats så att efterfrågan inte längre motiverar verksamheten. För att kartlägga den senare frågan kan Statskontoret bl.a. studera förändringar i samhället t.ex. demografiska förändringar eller förändringar av statsförvaltningen.

En annan princip är att myndigheter inte bör konkurrera med marknaden genom att sälja motsvarande varor och tjänster som finns på marknaden.¹⁵ Det kan därför finnas anledning att analysera om motsvarande verksamhet finns på marknaden, eller kan tillhandahållas av marknaden. En analys av åtagandet kan också handla om gränsdragningen mot kommunerna och regionernas ansvarsområden.

En analys av om staten ska genomföra en viss verksamhet behöver inte leda till ett binärt svar, dvs. ja eller nej. Svaret kan också bli delvis, eller att det finns olika alternativ för hur omfattande åtagandet kan vara.

Det går också att närma sig frågan om staten bör finansiera en verksamhet genom att analysera vad konsekvenserna skulle bli om staten upphörde med verksamheten, eller

¹⁴ Statskontoret (2021), *Perspektiv på omprövning*.

¹⁵ Prop. 2009/10: 175, *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt*. Se även konkurrenslagen (2008:579).

om åtagandet minskades. För att ta fram ett sådant underlag krävs en analys av hur verksamheten fungerar, hur den utförs och om den lever upp till målen.

Behov av data och information för åtagandeanalys

För att göra en åtagandeanalys kan Statskontoret behöva information från bl.a. regeringsbeslut och propositioner. Myndigheten kommer också att behöva data och information om den verksamhet som ska analyseras, exempelvis om prestationer och resultat samt information från verksamheten om vilka avvägningar och prioriteringar som verksamheten skulle göra vid en minskad finansiering. Det behövs även information om ekonomiska utfall och om budgeterade utgifter.

2.4.6 Nollbasanalys

Nollbasanalys är ett sätt för Statskontoret att pröva kostnaderna för en verksamhet genom att ta ställning till vilka medel som behövs för att bedriva verksamheten. Analysen genomförs som om verksamheten skulle startas upp för första gången istället för att utgå från vad som redan är budgeterat och justera budgeten utifrån resultat och ambition.

En nollbasanalys kan ge underlag för att pröva omfattningen av verksamheter genom att motivera varje enskild kostnadspost i en budget, exempelvis kostnader för personal, lokaler och it-drift. Analysen bidrar på så sätt till att tydliggöra vad det är som kostar i en verksamhet.

Metoden kan också användas för att ta fram alternativa budgetnivåer utifrån olika ambitionsnivåer för en verksamhet, eller utifrån att uppgifter tillkommer eller avvecklas.

Behov av data och information för nollbasanalys

För att genomföra en nollbasanalys behöver Statskontoret information om verksamhetens kostnader, både historiska utfall och prognostiserade kostnader. Utfallsdata på aggregerad nivå kan hämtas från statsbudgetsystemet. För att bedöma rimligheten i kostnaderna i den aktuella verksamheten kan de i tillämpliga fall ställas mot motsvarande kostnader från en annan jämförbar verksamhet eller mot genomsnittskostnaderna för bl.a. lokaler och personal i andra liknande verksamheter. Sådana uppskattningar kommer ha olika säkerhet beroende på vilka antaganden som Statskontoret gör och i vilken utsträckning det finns likartade verksamheter eller erfarenheter att utgå från.

2.4.7 Innehållsanalys

Nuvarande Statskontoret och ESV genomför nästan alltid innehållsanalyser i myndigheternas utredningar. Vi bedömer att det kommer att vara ett grundläggande inslag även i Statskontorets kommande omprövande analyser.

I en innehållsanalys analyserar Statskontoret olika textdata som har sammanställts av myndigheten själv eller av andra. Vad som analyseras varierar, det kan vara t.ex. rapporter, styrdokument, årsredovisningar, utredningar från en viss myndighet, regeringsbeslut eller förordningar. Där det är lämpligt kommer Statskontoret genomföra analysen med systemstöd, däribland AI.

2.4.8 Intervjuer

Intervjuer används i de flesta av nuvarande Statskontorets och ESV:s utredningar. Det kan vara ett sätt att komplettera befintliga underlag genom att låta de som kan verksamheten beskriva hur den fungerar och hur den skulle kunna fungera bättre.

Vi bedömer att intervjuer kommer att vara användbara i en omprövande analys när Statskontoret ska bedöma konsekvenserna av ett alternativ eller förslag. Att intervjua centrala aktörer och få deras uppfattning av möjliga konsekvenser bidrar till arbetet med att pröva alternativ och ta fram förslag.

Intervjuer kan genomföras på många olika sätt, exempelvis med anställda inom en verksamhet eller företrädare för en myndighets ledning. Intervjuer kan också genomföras i form av exempelvis workshoppar eller fokusgrupper, där anställda från flera myndigheter eller andra intressenter deltar.

2.5 Analys av alternativ och konsekvenser

I en omprövande analys kommer Statskontoret att ta fram alternativ för hur verksamheten kan genomföras och finansieras, samt beskriva konsekvenserna av dessa alternativ. Vilka alternativ som tas fram och prövas inom ramen för analysen beror på hur problemet är formulerat och omfattningen på uppdraget. Statskontoret kan t.ex. pröva konsekvenserna av att en viss verksamhet får minskad finansiering, exempelvis att medlen minskas med schabloner som 20 eller 50 procent. Det kan också handla om att ta fram alternativa sätt att styra, organisera och finansiera en verksamhet och beskriva konsekvenserna av dessa alternativ.

För att ta fram alternativen och belysa konsekvenserna av dem behöver Statskontoret ofta använda flera metoder parallellt. Det kan exempelvis handla om att göra en resultat- och effektivitetsanalys för att kunna bedöma konsekvenserna på verksamhetens kvalitet och effektivitet och om medlen kan minskas.

Att ta fram och analysera olika alternativ har många likheter med den del i en konsekvensutredning enligt förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar, där olika alternativ till åtgärder jämförs och bedöms utifrån vad som bäst kan väntas åstadkomma den eftersträlvade förändringen.¹⁶ Jämförelsen ska ge beslutsfattaren ett

¹⁶ Se mer information på ESV Forum om *Konsekvensutredning* <https://forum.esv.se/konsekvensutredning/>. Hämtad 24 oktober 2025.

underlag som beskriver vilka åtgärdsalternativ som övervägts i utredningen, och vilket som anses vara det bäst lämpade.

I vissa fall, när Statskontoret inte kan komma längre i utredningsarbetet, kommer alternativen och konsekvenserna av dessa alternativ vara slutresultatet av en omprövande analys. Genom att tydliggöra alternativ och konsekvenserna av dessa kan Statskontoret ge regeringen ett brett underlag för omprövning. I andra fall kommer Statskontoret lämna specifika förslag eller förorda ett enskilt alternativ. I de fall Statskontoret lämnar förslag på regeländringar ska myndigheten göra en konsekvensutredning enligt förordningen om konsekvensutredningar.

Det finns flera specifika arbetssätt som kan användas för att ta fram alternativ och utreda konsekvenserna av dem. Ett sätt är att ställa upp och jämföra olika alternativ utifrån vissa kriterier, exempelvis nytta och kostnader med olika förslag. Att genomföra en riskanalys kan också ge underlag för bedömning av konsekvenser.

Vilken data och information som finns tillgänglig påverkar hur konkreta och omfattande Statskontoret kan vara i arbetet med att utreda konsekvenserna av alternativen. Statskontoret kommer i så stor utsträckning som möjligt redovisa ekonomiska och verksamhetsmässiga konsekvenser av de alternativ som har identifierats.

För alternativ med ekonomiska konsekvenser kommer Statskontoret bedöma hur alternativen påverkar statens budget för de kommande tre åren som minst. Det kan göras exempelvis enligt tabell 2 nedan.

Tabell 2 Ekonomiska konsekvenser av alternativ eller förslag

Ekonomiska konsekvenser	År 1	År 2	År 3	Slutår/inget slutår
Alternativ 1:				
Anslag 1 ap 1				
Anslag 1 ap 2				
Alternativ 2:				
Anslag 2 ap 1				
Anslag 3 ap 1				
Anslag 4 ap 1				

Behov av data och information för att analysera alternativ och bedöma konsekvenser

Vilken data eller information som Statskontoret behöver för att ta fram alternativ och bedöma konsekvenserna av dessa beror på vad myndigheten ska pröva. Ekonomisk information, som utfall och prognos på statens budget, kommer alltid att behövas för att bedöma de ekonomiska konsekvenserna av ett alternativ. Men även utfall och annan information om resultat, exempelvis om ärendemängder och volymer, kommer att vara relevant i många fall.

3 Bättre data kan stärka förutsättningarna för omprövande analyser

I detta kapitel beskriver vi vilken data och annan information som kan stärka förutsättningarna för Statskontorets arbete med att ta fram underlag för omprövning.

Skillnaden mellan data och information ligger inte i vilken typ av underlag det är, utan beror på hur underlaget används. Data används typiskt sett för systematisk analys, exempelvis för att hitta avvikelser och samband. Information används typiskt sett för att få en djupare förståelse av en verksamhet, exempelvis genom att ta del av tidigare analyser.

3.1 Data och information för omprövande analys behöver utvecklas

Tillgången till relevant och strukturerad data och information är central för arbetet med omprövande analyser och för att underlagen ska hålla hög kvalitet. Vi bedömer att Statskontoret kan initiera och genomföra omprövande analyser utifrån den data och information som myndigheten kommer ha tillgång till. Det handlar om utfallsdata i statsredovisningen, lokalförsörjningsdata och information om avgiftsuttag i staten som Statskontoret kommer att förvalta, i kombination med offentliga data samt data och information som Statskontoret efterfrågar i samband med en specifik utredning.

Viss ny och bättre data och information om statsförvaltningen kan förbättra förutsättningarna för att initiera och genomföra omprövande analyser. Det handlar om mer detaljerad information om statens kostnader och verksamheter samt om budgeterade anslagsnivåer. Det kan ge bättre möjligheter för exempelvis jämförelser av verksamheter och över tid.

Generellt gäller att så aktuell data som möjligt kan bidra till att förbättra förutsättningarna för Statskontorets omprövande analyser, exempelvis månadsutfall som komplement till årsutfall. Förbättrad tillgång till relevant och strukturerad data skulle också öppna för nya och effektivare arbetssätt inom Statskontorets verksamhet.

3.2 Behov av mer och bättre data och information om statsförvaltningens kostnader

Utfallsdata i statsredovisningen är sammanställd utifrån de krav och behov som finns för att ta fram och sammanställa dels årsredovisningen för staten, dels nationalräkenskaperna. Det innebär att det finns begränsningar i hur Statskontoret

kan använda denna data för andra syften och i andra skärningar än den är rapporterad utifrån. Det går exempelvis inte enkelt att ta fram information om myndigheters kostnader för konsulter och it- eller kommunikationsverksamhet.

Det beror delvis på att det i statsförvaltningen och i statsredovisningen saknas gemensamma definitioner av vissa grundläggande begrepp, exempelvis kärn- respektive stödverksamhet/administration och it-verksamhet. Olika myndigheter mäter och följer också upp liknande verksamheter på olika sätt. Det gör det svårt att jämföra myndigheterna när det gäller exempelvis styckkostnader, effektivitet och användning av förvaltningsmedel.

Regeringen har aviserat att Statskontoret ska få i uppdrag att definiera och kartlägga myndigheters administrativa kostnader och redovisa dessa i förhållande till kostnaderna för myndigheternas kärnuppgifter.¹⁷ Vi ser behov av att utreda hur man kan definiera och systematiskt tillgängliggöra mer specificerad information även om andra vanligt förekommande kostnader i statsförvaltningen, exempelvis för konsulter och it- eller kommunikationsverksamhet. Sådan information skulle ge bättre förutsättningar för att exempelvis göra jämförelser mellan myndigheter och för att analysera kostnader i staten som helhet.

I det sammanhanget kan regeringen också överväga om det behövs mer specificerad information om andra kostnader och verksamheter. Det kan exempelvis handla om vissa processers kostnader och kvalitet. Sådan information kan underlätta analyser av vad som driver kostnader i verksamheter och ge bättre möjligheter till analyser som omfattar flera myndigheter, ett system eller staten som helhet.

3.3 Behov av strukturerad tillgång till textdata

Information och data om statsförvaltningens verksamheter och resultat finns huvudsakligen hos de olika myndigheterna. Det försvårar möjligheten att samla in och använda samlad information och data om statsförvaltningen. De senaste åren har regeringen vidtagit åtgärder för att offentlig sektor ska få bättre tillgång till data.¹⁸

En mer strukturerad tillgång till statsförvaltningens textdata skulle effektivisera Statskontorets arbete med att initiera och genomföra omprövande analyser. Med hjälp av t.ex. AI-verktyg skulle Statskontoret kunna identifiera mönster, trender eller avvikelser i stora dokumentmängder. Exempel på sådan textdata är statliga

¹⁷ Finansdepartementet (2025), *Sveriges digitaliseringsstrategi 2025–2030*. Regeringskansliet. Beslutad 28 maj 2025.

¹⁸ Lagen (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data och prop. 2021/22:225, *Den offentliga sektorns tillgängliggörande av data*. Se också Regeringskansliet, *Data – en underutnyttjad resurs för Sverige: En strategi för ökad tillgång av data för bl.a. artificiell intelligens och digital innovation*, Bilaga till beslut II 5 vid regeringssammanträde den 20 oktober 2021, I2021/02739.

utredningar, myndigheters årsredovisningar, budgetunderlag samt redovisningar av regeringsuppdrag och internrevisionsrapporter.

ESV har inlett ett arbete med att utveckla en infrastruktur för att samla och strukturerat tillgängliggöra centrala styrningsdokument, utredningar och rapporter i maskinläsbart format. Det handlar inte primärt om att skapa nytt informations-innehåll utan om att göra befintligt material mer användbart, exempelvis för maskinell bearbetning. Arbetet kommer fortsätta inom ramen för Statskontorets verksamhet. Statskontoret kommer löpande och över tid behöva samarbeta med övriga myndigheter i statsförvaltningen för att få tillgång till den textdata som ska tillhandahållas.

En strukturerad och samlad tillgång till statsförvaltningens textdata är en förutsättning för att Statskontoret fullt ut ska kunna använda AI i analysverktyg. Det kan frigöra tid för utredare att fokusera på analys. Det ligger i linje med regeringens digitaliseringsstrategi för 2025–2030 och det uppdrag till ESV som där aviseras om att främja innovation och stärka AI-utvecklingen genom att tillgängliggöra kvalitetssäkrade data om myndighetsstyrning. ESV ska även strukturera och tillgängliggöra centrala styrningsdokument som kan användas för exempelvis träning av språkmodeller.¹⁹

Statskontoret kommer inom ramen för ett sådant uppdrag, i dialog med Regeringskansliet, verka för att få systematisk och automatiserad tillgång till textdata.

3.4 Behov av ytterligare information om anslagen

För att kunna lämna konkreta finansiella förslag, t.ex. hur kostnaderna för en verksamhet kan minskas, kan Statskontoret behöva tillgång till mer detaljerad information om budgeterade anslagsnivåer än vad som finns i en enskild budgetproposition. Det handlar om att kunna veta vilka satsningar som den totala anslagsnivån är uppbyggd av och hur dessa är budgeterade, t.ex. om det finns verksamheter som tilldelats tidsbegränsade medel eller olika mycket medel över tid. Det är information som kan behöva beaktas vid utformandet av förslag. Statskontoret avser att i dialog med Regeringskansliet undersöka hur myndigheten kan få denna information.

¹⁹ Finansdepartementet (2025), *Sveriges digitaliseringsstrategi 2025–2030*. Regeringskansliet. Beslutad 28 maj 2025.

4 Framgångsfaktorer för omprövande analyser

I detta kapitel beskriver vi vilka åtgärder Statskontoret behöver vidta för att initiera omprövande analyser och vad vi bedömer är framgångsfaktorer för det fortsatta arbetet med omprövande analyser.

4.1 Etablera ett systematiskt arbetssätt för att initiera omprövande analyser

Statskontoret ska förse regeringen med underlag för omprövning av utgifter och för omprövning och effektivisering av verksamheter.²⁰ För att göra det behöver myndigheten utveckla ett systematiskt arbetssätt för att identifiera idéer till omprövande analyser.

Idégenereringen kommer bl.a. att utgå från iakttagelser i Statskontorets utredningsverksamhet men kan även följa på exempelvis iakttagelser gjorda av en statlig utredning eller analysmyndighet. Uppslag till omprövande analyser kan också tas fram genom att analysera avvikelser, mönster och trender i data (se avsnitt 3.3). Statskontoret kommer därefter att bearbeta och vidareutveckla idéerna till ett antal konkreta förslag på möjliga analyser.

Förslagen bör ligga till grund för en dialog med Regeringskansliet. Dialogen kan med fördel vara formaliserad och genomföras med bestämd regelbundenhet i anslutning till lämplig del av budgetprocessen, t.ex. i samband med arbetet med regleringsbrev. Dialogen kan leda till att Statskontoret får i uppdrag att genomföra en omprövande analys, eller att myndigheten på eget initiativ genomför en sådan.

4.2 Efterfrågan är viktig för att analyserna ska komma till användning

En erfarenhet av både ESV:s och Statskontorets tidigare arbete med egeninitierade utredningar är att dialogen med Regeringskansliet, om vad som är relevant, genomförbart och vilken mottagarkapacitet som finns, är viktig för att utredningarna ska komma till användning. Det kan vara svårare att få genomslag för resultatet av en egeninitierad utredning än en utredning som regeringen har beslutat. Det kan bero på att efterfrågan inte lika tydligt har varit styrande för att genomföra utredningen, exempelvis har Regeringskansliet inte formulerat syftet med utredningen och utredningsfrågorna.

²⁰ 2 § förordningen (2025:681) med instruktion för Statskontoret.

Även vår internationella utblick visar vikten av att analyser som syftar till att ompröva verksamheter är förankrade med den beslutsfattande nivån för att få genomslag.²¹ En annan framgångsfaktor är att det finns ett tydligt syfte med analysen och att det är tydligt hur analysen ska avgränsas.²²

4.3 Arbetet behöver följas upp så att det kan justeras efterhand

Att ta fram underlag för regeringens omprövning av statligt finansierade verksamheter och utgifter innebär nya arbetssätt som Statskontoret behöver utveckla över tid.

Statskontoret bör följa upp arbetet med att ta fram underlag för omprövning efter att myndigheten har genomfört ett antal omprövande analyser, för att utvärdera om underlagen motsvarar regeringens förväntningar. En sådan uppföljning ger Statskontoret möjlighet att justera myndighetens arbetssätt och ger regeringen underlag för att utvärdera exempelvis omfattning och formulering av Statskontorets regeringsuppdrag om omprövande analyser.

Av myndighetens instruktion framgår att Statskontoret har rätt att från andra statliga myndigheter få den information som Statskontoret behöver för sin verksamhet.²³ Statskontoret bör följa upp om bestämmelsen innebär att myndigheten får tillgång till den information från andra myndigheter som behövs för att genomföra egeninitierade omprövande analyser.

²¹ OECD (2022). Se också ESV 2023:3 samt intervjuer med Nederländernas och Danmarks finansdepartement.

²² OECD (2022). Se också ESV 2023:3.

²³ 35 § förordningen (2025:681) med instruktion för Statskontoret.

Referenser

- Bet. 2000/01:FiU27, *Tilläggsbudget 1 för budgetåret 2001 (prop. 2000/01:100).*
- Bet 2022/23:FiU25, *Statlig förvaltning och statistikfrågor.*
- ESV:s föreskrifter och allmänna råd (ESVFA 2022:3) om anslag och inkomstitlar.
- ESV 2023:3, *Utgiftsoversyner – anpassar det offentliga åtagandet till nya behov och prioriteringar.*
- ESV 2025:20, *Förbättrad uppföljning av statens lokalanvändning.*
- Finansdepartementet (2025), *Sveriges digitaliseringsstrategi 2025–2030.*
Regeringskansliet. Beslutad 28 maj 2025.
- OECD (2022), *OECD Journal on Budgeting, Volume 2022 Issue 1.*
- Prop. 2009/10:175, *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt.*
- Regeringskansliet, *Data – en underutnyttjad resurs för Sverige: En strategi för ökad tillgång av data för bl.a. artificiell intelligens och digital innovation*, Bilaga till beslut II 5 vid regeringssammanträde den 20 oktober 2021, I2021/02739.
- Riksrevisionen 2017:30, *Riktade statsbidrag till skolan – nationella prioriteringar men lokala behov*
- Rossi, Peter H., Lipsey, Mark W., Henry, Gary T. (2019), *Evaluation: A Systematic Approach*, Åttonde upplagan. SAGE Publications.
- SOU 2013:40, *Att tänka nytt för att göra nytta – om perspektivskiften i offentlig verksamhet.*
- Statskontoret 2014:28, *Att effektivisera system. Om förutsättningar och möjligheter att använda systemperspektivet för att effektivisera statlig kärnverksamhet.*
- Statskontoret (2021), OOS 43, *Perspektiv på omprövning.*
- Quist, J., Fransson, M (2014), *Tjänstelogik för offentlig förvaltning – en bok för förnyelsebyråkrater.* Stockholm: Liber.
- Vedung, E., (2009), *Utvärdering i politik och förvaltning*, Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1. Uppdraget

Uppdrag till Statskontoret och Ekonomistyrningsverket att ta fram och redovisa metoder för analyser som kan ligga till grund för regeringens omprövning av befintliga utgifter och verksamheter²⁴

Regeringens beslut

Regeringen ger Statskontoret och Ekonomistyrningsverket (ESV) i uppdrag att ta fram och redovisa metoder för analyser som Statskontoret och ESV kan använda i t.ex. utredningar och utvärderingar. Analyserna ska kunna utgöra underlag för regeringens omprövning av statliga utgifter och verksamheter. Analyserna ska även kunna utgöra underlag för regeringens omprioritering och omfördelning av resurser samt för förbättrad styrning av statlig och statligt finansierad verksamhet och förbättrad organisering av statlig verksamhet.

Metoderna ska kunna användas fr.o.m. den 1 januari 2026. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Finansdepartementet) senast den 14 november 2025 i en gemensam rapport från Statskontoret och ESV. Myndigheterna ska löpande informera Regeringskansliet (Finansdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Bakgrund

Regeringen har i budgetpropositionen för 2025 angett att förmågan att ompröva befintliga utgifter och verksamheter behöver stärkas och att åtgärder behöver vidtas för att säkerställa att regeringen får det underlag den behöver för att kunna fatta nödvändiga beslut. Regeringen uppgav vidare att en samlad resurs därför behövdes med uppgift att bistå regeringen i arbetet med att ta fram underlag för omprövning och med att analysera olika delar av den offentliga förvaltningens funktionssätt, effektivitet, organisering och utveckling. Regeringen bedömde att Statskontoret och ESV borde slås samman under det gemensamma namnet Statskontoret och att det borde ske genom att Statskontorets befintliga uppgifter överförs till och inordnas i ESV. Den sammanslagna myndigheten skulle få en stärkt uppgift att ta fram underlag för regeringens omprövning av befintliga utgifter och verksamheter (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.6.1).

Myndigheterna har den 6 februari 2025 fått i uppdrag att förbereda för att deras uppgifter organiseras i en myndighet fr.o.m. den 1 januari 2026.

²⁴ Regeringsbeslut F12025/00515, Finansdepartementet, *Uppdrag till Statskontoret och Ekonomistyrningsverket att ta fram och redovisa metoder för analyser som kan ligga till grund för regeringens omprövning av befintliga utgifter och verksamheter*. 2025-02-27.

Statskontoret har i uppgift att på regeringens uppdrag ge underlag för omprövning och effektivisering. Uppdragen ges i huvudsak inte enligt standardiserade former och Statskontoret får sällan i uppdrag att uttala ompröva statlig verksamhet (Statskontoret 2021, *Perspektiv på omprövning*). Statskontoret har tidigare föreslagit att en modell för omprövning kan tas fram (Statskontoret 2019, *Förvaltningspolitik i förändring – långsiktiga utvecklingstendenser och strategiska utvecklingsbehov*). I likhet med Statskontoret har ESV konstaterat att det fattas få beslut om att ompröva statlig verksamhet och att detta riskerar att leda till en långsam omvandlingstakt och en svag anpassningsförmåga i den offentliga sektorn (Ekonomistyrningsverket 2023:2, *Utgiftsoversyner – anpassar det offentliga åtagandet till nya behov och prioriteringar*). Produktivitetskommissionen konstaterade å sin sida i delbetänkandet Goda möjligheter till ett ökat välbefinnande (SOU 2024:29) att det är angeläget att stärka den institutionella förmågan att löpande kunna ompröva existerande offentliga åtaganden, utgiftsnivåer och strukturer. Vidare konstaterar kommissionen att den teknologiska utvecklingen sammantaget innebär en betydande potential för effektivisering och produktivitetsförbättringar i offentlig verksamhet. Denna förändringskraft, tillsammans med andra omvärldsfaktorer, ökar behovet av aktuella och välgrundade beslutsunderlag för omprövning.

De bedömningar som myndigheterna tidigare har gjort vad gäller bristen på underlag för omprövning är alltså aktuella. Den kommande sammanslagningen av myndigheterna innebär att regeringen kommer att kunna ge den sammanslagna myndigheten i uppdrag att lämna underlag som utformas på olika sätt och anpassas i förhållande till olika verksamheters karaktär och regeringens skiftande behov. Ett ökat fokus på och bättre förutsättningar för att ta fram underlag för omprövning och effektivisering kommer stärka regeringens möjlighet till omprövning av befintliga utgifter och verksamheter.

Närmare beskrivning av uppdraget

De metoder som Statskontoret och ESV ska ta fram och redovisa ska kunna anpassas så att analyser kan göras för olika typer av utgifter och verksamheter. Analyser av utgifter ska kunna leda till förslag som regeringen kan använda i den årliga budgetprocessen. Det innebär att metoderna för analyser behöver möjliggöra konkreta finansiella förslag och en utredning av förslagets konsekvenser. Analyser av verksamheter ska t.ex. kunna leda till bedömningar av effektivitet (inklusive kostnadseffektivitet), regeringens styrning av statlig och statligt finansierad verksamhet, regeringens organisering av statlig verksamhet samt prioriteringen av uppgifter inom olika verksamhetsområden och myndigheter. Analyserna ska även kunna leda till förslag på förändringar av författningar.

I uppdraget ingår att se över och komplettera Statskontorets och ESV:s befintliga metoder och arbetssätt, t.ex. Statskontorets modell för myndighetsanalyser, utifrån regeringens behov av underlag för omprövning. I redovisningen av uppdraget ska myndigheterna beskriva hur de metoder som redovisas tar vara på metodkunskap, tillgång till data och erfarenhet som i dag finns vid Statskontoret och ESV. Redovisningen ska även innehålla en beskrivning av nya eller förändrade behov av tillgången till data eller annan information i syfte att stärka den framöver sammanslagna myndighetens förutsättningar att ta fram underlag för omprövning. I redovisningen ska Statskontoret och ESV också belysa vilka åtgärder som regeringen, Statskontoret eller ESV kan behöva vidta för att den framöver sammanslagna myndigheten regelbundet och utifrån instruktionsenliga uppgifter ska kunna ta initiativ till och genomföra analyser.

Bilaga 2. Så har vi arbetat

En viktig del av uppdraget har varit att identifiera och definiera vad omprövning innebär, hur en omprövande analys ska genomföras och hur dessa analyser skiljer sig från andra analyser som Statskontoret kommer att genomföra, exempelvis i enlighet med modellen för myndighetsanalys.

I arbetet med att identifiera metoder och behov av data för omprövande analyser har vi tagit tillvara metoder och erfarenheter från ESV:s och nuvarande Statskontorets befintliga utredningsarbete. Det har vi gjort genom dokumentstudier och samtal med medarbetare och chefer vid myndigheterna. Vi har också inventerat vilka metoder och data som ESV och nuvarande Statskontoret använt i olika utredningar. Med en AI-assistent har vi gått igenom 40 rapporter från ESV och Statskontoret under åren 2022–2025.

För att få inspel till hur Statskontoret kan genomföra omprövande analyser har vi intervjuat Inspektionen för socialförsäkringen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering och Tillväxtanalys om vilka metoder de använder sig av. Vi har också inhämtat idéer och synpunkter från Expertgruppen i offentlig ekonomi, Produktivitetskommissionen (SOU 2024:29) och Utredningen om en översyn av mindre myndigheters uppgifter och organisering (SOU 2025:13).

För att undersöka om det finns etablerade metoder för omprövning internationellt har vi tagit del av OECD:s best practice. Vi har även intervjuat OECD samt representanter från Nederländerna och Danmarks finansdepartement. Vi har också tagit del av Storbritanniens arbetssätt för att genomföra omprövning.

Vi har löpande informerat Regeringskansliet (Finansdepartementet) om arbetet.

Bilaga 3. Exempel på omprövande analyser

I denna bilaga ger vi ett antal exempel på omprövande analyser. Exempelen är inte att se som förslag till omprövande analyser utan tanken är att de kan tydliggöra vad en omprövande analys kan innebära. Exempelen visar hur Statskontoret kan genomföra analysen, t.ex. vilka metodval myndigheten kan göra för att ta fram alternativ och möjliga förslag. Vi anger den huvudsakliga analysfrågan och de huvudsakliga metoder och data vi bedömer skulle kunna användas i det enskilda exemplet. I praktiken kommer Statskontoret att formulera ytterligare analysfrågor och myndigheten kan behöva använda andra metoder och ytterligare data.

Exempel 1: Omprövande analys av verksamhet med svagt resultat

Problem/hypotes	Frågor för analys	Metoder	Data	Resultat
Svårigheter att påvisa resultat	Har insatsen avsedd effekt?	Resultat- och effektivitetsanalys, Effektivitetsvärdering, Åtagandeanalys	Propositioner, förordning med instruktion till myndigheter, utfallsdata över stödets effekter	Förslag till ändrad medelstilldelning till en verksamhet. Ändrad uppgift i förordning med instruktion till myndighet

Det problem som är utgångspunkten för den omprövande analysen är att det är svårt att påvisa att verksamheten ger de resultat eller den måluppfyllelse som regeringen tänkt. Det kan t.ex. vara en myndighet som har till uppgift att främja en viss verksamhet, exempelvis genom att betala ut bidrag till privata aktörer. Frågan för analys kan vara om verksamheten har avsedd effekt.

Om befintliga data och andra förutsättningar tillåter kan Statskontoret genomföra en effektivitetsvärdering för att bedöma verksamhetens effekter. Om förutsättningarna för en effektivitetsvärdering saknas kan Statskontoret istället med hjälp av resultat- och effektivitetsanalys bedöma om myndigheten har skapat förutsättningar för att nå förväntade resultat eller mål.

Statskontoret kan också genom åtagandeanalys ifrågasätta statens åtagande, exempelvis om verksamheten möter behov och efterfrågan hos medborgare och företag, och om de motiv som angavs när verksamheten inrättades fortfarande är giltiga. Motiven för verksamheten kan spåras genom att analysera den proposition som föregick inrättandet av verksamheten, eller när uppgiften gavs till myndigheten. Statskontoret kan då kartlägga om skälen vid inrättandet av uppgiften fortfarande är aktuella eller om några omständigheter förändrats sedan inrättandet.

Om det är svårt att påvisa resultat och måluppfyllelse kan Statskontoret även pröva konsekvenserna av att staten inte finansierar verksamheten alls, eller minskar medlen till verksamheten. Intervjuer med myndigheten och olika intressenter om deras uppfattning av konsekvenserna vid de olika alternativen blir ett viktigt underlag för analysen, tillsammans med Statskontorets bedömning av resultat.

Resultatet av analysen kan vara alternativ på hur statens kostnader kan minska genom att myndighetens uppgift att främja viss verksamhet upphör eller att medlen till verksamheten minskar. Underlaget ska också visa på konsekvenserna av de olika alternativen. De ekonomiska konsekvenserna för statens budget synliggörs i en budgettabell. Underlaget ska också tydliggöra vad som krävs för att alternativen ska kunna genomföras i praktiken, exempelvis om det finns behov av förordningsändringar.

Exempel 2: Omprövande analys av riktade statsbidrag till kommuner/regioner

Problem/hypotes	Frågor för analys	Metoder	Data	Resultat
Otydlig ansvarsfördelning mellan stat/kommun/region	Vad är statens ansvar?	Åtagandeanalys, Innehållsanalys	Budgeterade bidrag, ekonomiska utfall, förordningar	Alternativ för hur statsbidraget kan minskas eller tas bort.

Problemet som har identifierats är att riktade statsbidrag till kommuner och regioner inom områdena vård och omsorg samt utbildning inte är kostnadseffektiva. Flera aktörer, exempelvis Statskontoret, Riksrevisionen och Sveriges kommuner och regioner, har påpekat att riktade statsbidrag är förenade med administrativa kostnader och försvårar kommuner och regioners långsiktiga planering.²⁵

Det som provas i analysen är om staten bör finansiera verksamheten överhuvudtaget eller om finansieringen kan minska. En omprövande analys kan börja med att analysera det statliga åtagandet för det eller de aktuella bidragen. Ansvar för styrning och finansiering av vård, skola och omsorg är delat mellan stat, kommun och region. Staten har ett övergripande ansvar men genomförandet är ett kommunalt/regionalt åtagande. Mot den bakgrunden kommer det inte entydigt gå att dra slutsatsen att staten inte bör finansiera verksamheten, det är snarare en fråga om hur regeringen vill prioritera statliga resurser.

Eftersom det i detta exempel finns utvärderingar och utredningar som konstaterat att bidragen inte är kostnadseffektiva kan nästa steg i analysen vara att pröva alternativ

²⁵ Exempelvis Statskontoret <https://www.statskontoret.se/fokusomraden/statlig-styrning-av-kommuner-och-regioner/stort-antal-riktade-statsbidrag-till-kommuner-och-regioner/> 2025-10-10, SKR <https://skr.se/ekonomiochbudgetplanering/finansieringsprincipenochstatsbidrag.8276.html#h-Statsbidrag>, 2025-11-04, samt Riktade statsbidrag till skolan – nationella prioriteringar men lokala behov, Riksrevisionen 2017:30.

till hur statens kostnader kan minska och beskriva konsekvenserna av dessa alternativ. Om det finns denna typ av grund som utgångspunkt bör en omprövande analys kunna genomföras under en kortare uppdragstid än om Statskontoret behöver börja med att analysera resultat och effekter av bidragen.

Möjliga alternativ för Statskontoret att analysera är exempelvis att staten slutar finansiera verksamheten eller att staten minskar finansieringen med exempelvis 20 eller 50 procent. Ett annat alternativ som kan analyseras kan vara att ett antal bidrag slås ihop eller att en del av medlen istället läggs till de generella statsbidragen till kommuner och regioner. Intervjuer med utvalda aktörer om hur de ser på följderna av ett avvecklat eller minskat bidrag kan ge underlag till konsekvensbeskrivningen. I en konsekvensbeskrivning analyserar Statskontoret även vad som krävs för ett genomförande, exempelvis om det krävs förordningsändringar.

Resultat av analysen kan bli ett underlag som visar alternativ på hur statens kostnader kan minska och konsekvenserna av alternativen. De ekonomiska konsekvenserna synliggörs i en budgettabell. Underlaget tydliggör också vad som krävs för att alternativen ska kunna genomföras i praktiken, t.ex. om det finns behov av att trappa ned bidraget successivt, eller om det behövs ändringar i förordningar.

Exempel 3: Omprövande analys av regelverk om lokalförsörjning i staten

Problem/hypotes	Frågor för analys	Metoder	Data	Resultat
Höga kostnader med goda resultat	Kan kostnads-effektiviteten öka?	Innehålls-analys, Intervjuer	Förordning (1993:528) om statliga myndigheters lokalförsörjning, data över lokalanvändning i staten	Förslag till ändring i förordning om statliga myndigheters lokalförsörjning och/eller annan styrning av myndigheters lokalförsörjning.

Problemet som har identifierats är att statens lokalkostnader är höga och hypotesen är att det finns potential att öka kostnadseffektiviteten genom en tydligare styrning mot samlokalisering. Den orsak till problemet som detta exempel avser är att styrning av myndigheternas lokalförsörjning inte ger tillräckligt incitament eller styrning mot att ha kostnadseffektiva lokaler. Problembilden har sin grund i en rapport från ESV där det konstateras att statens lokalanvändning skulle kunna effektiviseras om myndigheter i högre grad samlokaliserade små arbetsställen.²⁶

²⁶ ESV 2025:20, Förbättrad uppföljning av statens lokalanvändning.

Det är rimligt att anta att kostnaden för lokaler för statlig verksamhet ska finansieras av staten. Analysfrågan blir då hur statens kostnader för lokalförsörjning kan minska eller hur lokalförsörjningen kan effektiviseras.

För att besvara frågan kan Statskontoret analysera data över lokalförsörjning i staten, exempelvis myndigheternas kostnader, typ av lokal, geografiskt område och avtalstid. Statskontoret kommer också att analysera regeringens styrning av myndigheternas lokalförsörjning, huvudsakligen genom förordningen (1993:528), om statliga myndigheters lokalförsörjning, samt bedöma den ekonomiska potentialen av ökad samlokalisering.

Statskontoret undersöker och formulerar olika alternativ för att skapa ökade incitament eller tydligare styrning för att samlokalisera myndigheters små arbetsställen. Konsekvenserna av alternativen, både för verksamheterna och ekonomiskt, skattas och analyseras.

Resultatet av analysen kan bli ett underlag där det framgår hur regeringens styrning av myndigheternas lokalförsörjning kan ändras i syfte att uppnå en mer kostnadseffektiv lokalanvändning, och konsekvenserna av dessa alternativ. Av underlaget kommer det också att framgå vilka beslut och åtgärder som krävs för att genomföra de olika alternativen, exempelvis ändringar i förordning eller andra delar av regeringens styrning. Skattning av hur stora kostnadsminskningar de olika alternativen kan innebära tydliggörs för en treårsperiod i en budgettabell. Vid förslag om ändrad förordning kommer underlaget även innehålla en konsekvensutredning.²⁷

Exempel på budgettabell för exempel 3 (beloppen är fiktiva)

Ekonomiska konsekvenser	År 1	År 2	År 3	Slutår/inget slutår
Alternativ 1, Ändra förordningen:	- 10 mnkr	- 15 mnkr	- 20 mnkr	Inget slutår
Alternativ 2: Ändra annan styrning	- 8 mnkr	- 10 mnkr	- 15 mnkr	Inget slutår

²⁷ Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

Exempel 4: Omprövande analys av överlappande uppgifter

Problem/hypotes	Frågor för analys	Metoder	Data	Resultat
Överlappande uppgifter	Gör flera myndigheter samma sak?	Systemanalys, Innehållsanalys, Process- och flödesanalys	Instruktioner, regleringsbrev, intervjuer	Förslag på ändringar i en eller flera förordningar med instruktion till myndigheter, förslag/alternativ till omfördelning eller minskning av medel

Problemet som detta exempel utgår från är att ansvarsfördelningen mellan ett antal handläggande myndigheter som verkar inom samma system är otydlig. Hypotesen är att ansvarsfördelningen inom systemet bör kunna renodlas för att det ska fungera mer effektivt. Den övergripande analysfrågan kan exempelvis vara om flera myndigheter gör samma sak och om det finns överlappande uppgifter mellan myndigheterna. I analysen prövar Statskontoret om systemet och handlägningsprocessen kan fungera bättre genom att uppgifterna tydliggörs och om ansvar kan renodlas.

Systemanalys kan användas för att besvara analysfrågan. Analysen kan inledas med att avgränsa och kartlägga systemet för att identifiera vad som hindrar och främjar att systemet fungerar effektivt. Fokus ligger på samspelet mellan myndigheterna och med andra aktörer i systemet exempelvis hur ansvarsfördelningen ser ut och är tänkt att fungera. En analys av myndigheternas instruktioner kan ge indikationer på överlapp i uppgifter.

Då myndigheterna arbetar med olika delar inom systemet skulle Statskontoret kunna använda en process- och flödesanalys som komplement till systemanalys för att identifiera eventuella flaskhalsar och faktorer som hindrar processen från att fungera effektivt. Metoden kan bidra till att identifiera om uppgifts- och ansvarsfördelningen kan bli tydligare.

Statskontoret analyserar vilka konsekvenser genomförandet av olika handlingsalternativ kan få för myndigheterna och för berörda målgrupper. Resultatet av analysen kan vara ett underlag med förslag till förändrad fördelning av uppgifter till myndigheterna i systemet samt förslag till regeländringar för att systemet ska fungera bättre. Det kan också innebära alternativ för eller förslag på minskade medel eller omfördelning av medel mellan myndigheter eller verksamheter. Vid förslag om regeländringar, exempelvis ändrade förordningar, kommer underlaget även innehålla en konsekvensutredning.²⁸

²⁸ Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

